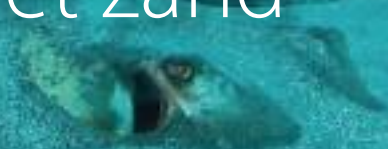

Ra, ra, ra waar ben ik?

Deel 1, in het zand

Pijlstaartrog in het zand, Statia

Indian walkman Sipadan

Slak Lembeh

Octopus Lembeh

Pijlvis Wakatobi

Sepiola Zeeland

Een kinderspelletje is het zeker niet. Het is onderwater immers een harde wereld. Van eten of gegeten worden. En door de evolutie heen hebben vele dieren zich op slimme wijze aangepast aan hun omgeving. Of ze hebben handig gebruik gemaakt van de mogelijkheden in hun omgeving. Echte opportunisten. Of beter gezegd: echte survivors!

TEKST EN FOTO'S MARION HAARSMA
(ONDERWATERFILM.NL)

Ra, ra, ra waar ben ik? Het is een uitdagend onderwerp om op de foto vast te leggen. Want van een goede camouflage is ook op de foto niets te zien. Het valt op dat dieren onderwater eigenlijk drie manieren gebruiken om zich te verstoppen: in het zand, zich met iets bedekken of door hun kleur. In deze uitgave van Onderwatersport de camouflage in het zand. Involgende uitgaves de beide andere manieren.

STATIA Een goed voorbeeld van camouflage in het zand was op St. Eustatius te zien. Daar lagen veel roggen op en ook verborgen in het zand. Alleen hun ogen staken er bovenuit. Ze waren wel

zo groot dat ze bijna niet te missen waren. Ook op Statia een hagedisvis in het zand, misschien was het toeval, want meestal liggen ze op de loer vanaf een uitkijkpost.

Er zijn ook vissen, die een gangenstelsel maken in het zand, zoals de muilbroeder. Ook die was op Statia te zien. Helaas niet met eieren in de bek. Een andere vis die ook een gang heeft gemaakt in het zand is de bandmurene. Bij gevaar trekt hij zich daarin terug. Het zijn mooie vissen in drie verschillende kleuren, zwart, geel en blauw. Zandalen zijn heel schuw en willen eigenlijk nooit op de foto. In Anilao is dat wel gelukt!

ELDORADO Een heel bijzonder visje, dat ook steeds vlucht in zijn holletje, is de pijlvis, of – in het Engels – de dartfish. Erg schuw, maar een uitdaging voor de fotograaf. Twee tegelijk maar liefst op een foto. Het gebeurde tijdens een liveboard, van Wakatobi naar Komodo.

Lembeh is ook een eldorado voor camouflagedieren in – in dit geval – het zwarte zand. Van de gemene schorpioenvissen, zoals de indian walkman tot octopussen in alle vormen en maten. De octo's zijn leuk om mee te spelen. Ze kunnen van vorm en kleur veranderen. Het gaat nooit vervelen. Ook daar een vreemde slak, die zo maar in het zand wil-

de verdwijnen. De slak schoof heen en weer met twee apart bewegende delen van het lichaam.

GREVELINGEN De sepiola in Nederland is net zo'n zandbewoner. Vaak met nachtduiken in de Grevelingen worden ze tegengekomen. Meestal zitten ze op zo'n diepte rond de 5 meter. Alleen de oogjes steken uit. Vaak gaat hij niet zwemmen, hij blijft gewoon zitten, hij vertrouwt op zijn camouflage.

De zagers leven ook in het zand. Het zijn grote wormen, ze kunnen wel 30 cm lang worden. Alleen tijdens de voortplanting zwemmen ze. De slangenster is een verre broer van de brokkelster, maar minder

bekend. Alleen met een nachtduik in de Grevelingen op zoek naar de sepiola waren ze te vinden. De mesheften trekken zich snel terug in het zand zodra gevaar dreigt. Daarom ook maar een goede foto van deze schelp, het is een tweekleppige.

NIET OP FOTO De wenteltrap is ook een schelp, maar zo'n 'gedraaide'. Ze komen ook in de Oosterschelde voor. Ze zitten altijd verborgen in het zand. De duidelijkste foto is van een wenteltrap, die door een heremietkrabje als huisje wordt gebruikt. Het is maar een klein schelpje, dus zodra de heremiet groter wordt, zal hij een grotere woning moeten zoeken. Een ander heremietkrabje zit

Hagedisvis Statia

Muilbroeder Sabang

Bandmurene

Zandaal

Zager

Slangenster Grevelingen

Zeeveer, Komodo

Pleurobranchus, Sabang

ook altijd verborgen in het zand. In de Oosterschelde komt hij niet voor, maar wel in de Voor-delta. Dan echter nog wil de Diogenes pugilator, ook wel boxerkrabje genoemd, niet op de foto. Hij wil zich altijd ingraven in het zand. Een visje, dat altijd in het zand zit is de Pieterman. Hij schijnt erg gevaarlijk te zijn voor badgasten. In Nederland komen ze ook voor, maar de foto op deze pagina is gemaakt in Noorwegen.

De viltkokeranemoon of Cerianthus is in de Nederlandse wateren een onopvallend dier. De anemoon maakt zelf de koker waarin het leeft en de koker is verborgen in het zand. Alleen om te eten steekt het twee verschillende soorten tentakels uit, de lange om prooi te vangen en de korte om het voedsel naar de mond te voeren. De anemoon komt voor in allerlei kleurcombinaties. Vaak hebben de lange en de korte tentakels verschillende kleuren. De Cerianthus doet het ook heel goed in een aquarium. Ze komen overal voor, maar vooral in de Middellandse Zee. Op Korcula, in Kroatie, zaten hele grote viltkokeranemonen in allerlei kleuren. Lekker rustig in het donker en lieten zich niet ver-

Mesheft Oosterschelde

Viltkokeranemoon, Korcula

storen. Maar ook tijdens een nachtduik op Curaçao, bij Lagun, is de anemoon gezien.

NOORWEGEN In de fjorden van Noorwegen liggen – zoals overal natuurlijk - de platvissen in het zand. Daar op zoek naar heilbot, die kan wel 4 meter lang worden. Veel platvissen gezien, maar geen heilbot. Wel schollen in overvloed. Natuurlijk zijn platvissen ook in Nederland te vinden. Maar toch maar een goede foto van een tong in de Oosterschelde, dat begint ook al een zeldzaamheid te worden. Al die heisa over de paling... Vaker te zien dan tong. Maar dat is een ander onderwerp.

Ook in Noorwegen de zeeveer. Bekend van tropisch water, maar niet in het koude water. In Kristiansand zelfs twee verschillende soorten gevonden. Zodra met de lamp wordt geschenen krult de zeeveer zich om en kan hij helemaal in het zand verdwijnen. Er wonen ook vaak garnalen en krabjes in.

In de tropen, tijdens nachtduiken, zijn er krabben, maar ook slakken met huisjes, die uit het zand komen kruipen, zodra het donker wordt. Er zijn ook enorme slakken zonder huis, de pleurobranchi (meer kieuwigen), ze kunnen wel 30 cm worden. Hoe ze dan ademen onder het zand is een raadsel. Misschien hebben ze niet veel lucht nodig, wanneer ze overdag gewoon stil zitten.

Diogenes pugilator, kleine heremietkreeft

Grote pieterman, Noorwegen

Schol, Oosterschelde

Wenteltrap met hermietkreeft, Oosterschelde

Tong, Oosterschelde